

פרק ח ופרק י - היחס לבן נח

משה רבינו לא הנחיל התורה והמצוות אלא לישראל⁵, שנאמר (דברים לג,ד): "מוֹרְשָׁה קְהֵלֵת יַעֲקֹב", ולכל הרוצה להתגייר משאר האומות, שנאמר (במדבר טו,טו): "כְּכֶם כְּגֵר". אבל מי שלא רצה - אין כופין אותו לקבל תורה ומצוות.

וכן ציווה משה רבינו מפי הגבורה לכופף את כל באי העולם⁶ לקבל מצוות שנצטוו בני נח. וכל מי שלא יקבל - יהרג, והמקבל אותם - הוא הנקרא "גר תושב" בכל מקום. וצריך לקבל עליו בפני שלושה חברים. וכל המקבל עליו למול ועברו עליו שנים עשר חודש ולא מל הרי זה כמין האומות.

כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן - הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא⁷, והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שציווה⁸ בהן הקדוש ברוך הוא בתורה והודיענו על ידי משה רבינו⁹ שבני נח מקודם נצטוו בהן.

הערות - ילמד ענוים דרכו

האל והאל עמו. אבל כאשר הוא סר ממנו יתעלה ויש אז חציצה בינו ובינו - אזי הוא חשוף לכל רעה המזדמנת לפגוע בו".

5 עיין כוזרי א, כז; א, קב-קג.

6 בפשטות הכוונה כאן: כל האומות הנמצאות בכל מקום בעולם. אולם ניתן גם לפרש שהכוונה "כל באי עולם" = כל האומות, אך רק אלו הנמצאות תחת ידינו, ואין חובה לכבוש כדי לכפות. וכך נראה בפרק ו שאין מצווה לכבוש את העולם, אלא רשות המלך להרחיב את הגבולות, ואז חובה עלינו להשליט את מצוות בני נח על האומות שתחת חסותנו.

7 מחלוקת בגמרא בסנהדרין (קה,א) בין ר' אליעזר לרבי יהושע, והלכה כר' יהושע. אולם באמת אין מחלוקת, אלא יש להם עולם הבא של חסידי אומות העולם ואינו כשל עולם הבא של ישראל. עיין רמח"ל דרך השם פרק ד.

8 הכס"מ כתב שמקור הרמב"ם מסברה, ונכונה היא. אולם בספר קרבן חגיגה הביא שמקור דברי הרמב"ם הוא מגמרא סנהדרין נט,א: "דאמר רבי יוסי רבבי חנינא: כל מצווה שנאמרה לבני נח ונשנית בסניני - לזה ולזה נאמרה". היינו שצריך לדעת שנצטווה בסניני ונאמרה לפני כן גם לבני נח, וזה מה שמחייבו. [ומה שהביאו ממשנה בחולין (ז,ו בדעת חכמים) - אינה ראייה אלא שצריך שמשו יצטווה ולא שנצטווה נח, אולם אין ראייה שצריך שיעשה משום ציווי אלוהי ולא מחכמה]. והאחרונים הביאו מדרש והוא משנת רבי אליעזר פרשה ו: "הפרש בין חסידי ישראל לחסידי אומות העולם: חסידי ישראל אינן נקראין חסידים עד שיעשו כל התורה, אבל חסידי אומות העולם, כיון שהן עושין שבע מצוות שנצטוו בני נח עליהן, הן וכל דקדוקיהן, הן נקראים חסידים. בד"א? כשעושין אותן ואומריין: מכוח שציווה אותנו אבינו נח מפי הגבורה (יש לפרש ע"פ הרמב"ם - ממשו מפי הגבורה, שהוא גילה שכך נצטווה נח) אנו עושין, ואם עשו כן, הרי הן יירשו העולם הבא כישראל, ואף על פי שאינן משמריין את השבתות והמועדות, שהרי לא נצטוו עליהן. אבל אם עשו שבע מצוות ואמרו: מפי פלוני שמענו, או מדעת עצמן, שכך הדעת מכרעת, או ששיתפו עם ע"ז, אם עשו כל התורה כולה, אין לוקחין שכרן אלא בעולם הזה".

9 המקור המחייב הוא משה ולא נח, כפי שכתב בפירושו המשנה בחולין ז,ו: "ושיים לבך לכלל הגדול הזה המובא במשנה זו והוא אמרם 'מסיני נאסר', והוא, שאתה צריך לדעת שכל מה שאנו נוהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא מפני ציווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' ציווה

אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת - אין זה "גר תושב" ואינו מחסידי אומות העולם¹⁰ אלא¹¹ מחכמיהם.

גוי שעסק בתורה - חייב מיתה (בידי שמים, כדלקמן). לא יעסוק אלא בשבע מצוות שלהן בלבד.

וכן גוי ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשאהו לעצמו כמו שבת - חייב מיתה. ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו. כללו של דבר: אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן מדעתן, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצוות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע. ואם עסק בתורה, או שבת, או חידש דבר - מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין אותו שהוא חייב מיתה על זה, אבל אינו נהרג.

בן נח שרצה לעשות מצווה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה¹². ואם הביא עולה - מקבלין ממנו, נתן צדקה - מקבלין ממנו.

הערות - ילמוד ענוים דרכו

בכך לנביאים שקדמוהו. דוגמא לכך, אין אנו אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמה אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין אנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שה' ציוונו על ידי משה להימול כמו שמל אברהם עליו השלום, וכן גיד הנשה אין אנו נמשכים בו אחרי איסור יעקב אבינו אלא צווי משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני, וכל אלה מכלל המצוות". טעם הדבר מבואר במו"נ ב,לט ע"ש בדבריו המפורשים.

10 נחלקו המפרשים ברמב"ם במקרה שאינו מקבל מכוח תורת משה, אך קיבלם מכוח שכלו או דת אחרת, אם רק אינו "גר תושב" ואסור להושיבו בארץ, אך אינו חייב הריגה (אור שמח הל' איסור"ב יד,א), או שכל שאינו מקבל מכוח הציווי והוא תחת שלטוננו - חובה להורגו כיוון שהוא כופר באלוהי ישראל ואין להשאיר בארץ גוי שאינו מקבל את יסודות אמונתנו (שו"ת משנה הלכות ה,קמא; וכן נראה משו"ת דברי יציב או"ח קט). מההלכה הקודמת משמע שרק אם אינו מקבל עליו שבע המצוות - נהרג, מצד שני משמע שאין מצב ביניים בין מי שאינו מקבל לבין מי שמקבל ונקרא גר תושב. ונפק"מ גדולה לגויים שגרים בינינו שהם מבני הדתות האחרות או כופרים גמורים אך בני תרבות. ועומק המחלוקת: האם החובה לכפות שבע מצוות בני נח היא מפני החובה המוסרית - שבלעדי זה הם מזיקים בעולם, רוצחים וחומסים, או מפני שחובה עלינו להשליט את דת האמת והאמונה במקום שבשליטתנו.

11 בדפוסים נדפס בטעות "ולא מחכמיהם", אולם בכ"י מהימנים מוכח שהגרסה היא "אלא".

12 מה החילוק בין ההלכה הקודמת להלכה זו? הרדב"ז חילק שבהלכה הראשונה הגוי עושה את המצווה מתוך שטוען שמחויב בה - וזה אסור לו, אך אם עושה כדי לקבל שכר כמי שאינו מצווה - מותר לו. כלומר אסור לו לעוות את מה שמחויב מהתורה. וכעין זה כתב גם בלחם יהודה, אלא שהוסיף ששבת ולימוד תורה אסור לו אפילו כשעושה כמי שאינו מצווה ועושה.

ולדעתי החילוק הוא בין גוי שעדיין עובד עבודה זרה ולא קיבל בכלל את תורת משה ואמונת ישראל, שאסור לו לחקות שום מצווה מעם ישראל, שהרי כל מצווה שעושה היא כהקמת דת אחרת, שהרי עובד עבודה זרה הוא. וזה עד ש"יעמוד בתורתו" - היינו שיקיים מצוות שמחויב בהם מתוך אמונה באלוהי ישראל. אולם אם הוא כבר בן נח, היינו שמקיים שבע מצוות שמחויב בהן, מותר לו להוסיף עוד מצוות ממצוות ישראל, שהרי הוא כאשה שפטרנה התורה ממצוות עשה שהזמן גרמן, אך מותר לה לעשותן כמי שאינה מצווה ועושה.

מסלול 1: יום ב, ז סיון	מסלול 3: יום ד, ו סיון
מסלול 2: יום ג, ז סיון	מסלול 4: יום ה, ח סיון

ויראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא ניזון מישראל ומצווה עליהם להחיותו. אבל הגוי שנתן צדקה מקבלין ממנו ונותנין אותה לעניי גוים.

חייבין בית דין של ישראל לעשות שופטים לאלו הגרים התושבים, לדון להן על פי המשפטים אלו, כדי שלא ישחת העולם. אם ראו בית דין שיעמידו שופטיהם מהן - מעמידין, ואם ראו שיעמידו להן מישראל - מעמידין.

שני עכו"ם שבאו לפניך לדון בדיני ישראל, ורצו שניהן לדון דין תורה - דנין, האחד רוצה והאחד אינו רוצה - אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן. היה ישראל וגוי, אם יש זכות לישראל בדיניהן - דנין לו בדיניהם, ואומרים לו: כך דיניכם! ואם יש זכות לישראל בדינינו - דנין לו דין תורה ואומרים לו: כך דינינו!

ויראה לי שאין עושין כן לגר תושב אלא לעולם דנין לו בדיניהם. וכן יראה לי, שנוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישאל, שהרי אנו מצווין להחיותן, שנאמר (דברים יד, כא): "לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֶכְלָה". וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום - לגוים, לא בגר תושב. אפילו הגוים צוו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתייהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל - מפני דרכי שלום. הרי נאמר (תהלים קמה, ט): "טוֹב ה' לְכֹל יִרְחֲמֵוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו", ונאמר (משלי ג, יז): "דַּרְכֵיהֶם דְּרָכֵי נֵעִם וְכָל נְחִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם".

שאלות מנחות:

- ✦ האם קיימת אצלנו שאיפה אוניברסלית שכל האומות יתייהדו?
- ✦ האם קיימת אצלנו שאיפה שכל האומות יכירו בבורא עולם ויקיימו מצוות בני נח?
- ✦ האם קיימת אצלנו שאיפה לכפות מצוות אלו על האומות שאינן כרגע תחת שלטוננו וארצנו?
- ✦ מהו היחס כלפי גוי שמקיים שבע מצוות מכוח חכמתו אך לא מכוח אמונה באלוהי ישראל שציווהו בכך? כיצד הדבר משליך על הגויים הנאורים היום שיש להם "חוקים נימוסיים"?